

commissie M&S

Behandeld door G.H. de Geus
Doorkiesnummer 030 – 28 63308
E-mail g.de.geus@utrecht.nl
Bijlage(n) Geen
Uw kenmerk
Uw brief van

Datum 10 februari 2015
Ons kenmerk 15.501251
Onderwerp Mantelzorg

Verzonden
Bij antwoord datum, kenmerk en onderwerp vermelden

Geachte heer, mevrouw ,

In de Wet Maatschappelijke Ondersteuning is vastgelegd dat gemeenten mantelzorgers ondersteuning moeten bieden. In deze brief willen we aangeven op welke manieren de gemeente Utrecht in het licht van de veranderingen in de zorg de positie en ondersteuning van mantelzorgers wil versterken de komende jaren. Daarbij gaan we ook in op de vragen die gesteld zijn over mantelzorg in de vergadering van de Raadscommissie M&S van 9 december jongstleden.

Achtereenvolgens komt in de brief aan de orde:

- de visie van de gemeente op de positie van mantelzorgers,
- de rol van buurtteams ten aanzien van mantelzorgers,
- versterking en uitbreiding van het huidige aanbod aan mantelzorgondersteuning,
- de waardering van mantelzorgers door de gemeente,
- monitoring van de gevolgen van de veranderingen in de zorg voor mantelzorgers.

Visie op mantelzorgondersteuning

Heel veel zorg voor mensen met een aandoening of beperking wordt gegeven door mantelzorgers en door vrijwilligers in de zorg. Mantelzorgers en zorgvrijwilligers samen wordt aangeduid met de term 'informele zorg'. In deze brief gaat het expliciet over mantelzorg. Mantelzorg is de zorg die mensen aan elkaar geven op basis van een persoonlijke relatie met degene die zorg nodig heeft, meestal een familielid of vriend. Mantelzorg is bijna nooit een vrijwillige keus, het 'overkomt' mensen. Dat is ook het belangrijke verschil met vrijwillige inzet, daar hebben mensen de keuze om zich wel dan niet in te zetten voor de zorg voor een ander. Met betrekking tot vrijwillige inzet in het algemeen, waaronder de inzet in de zorg, heeft uw Raad in het najaar 2014 de kadernota 'Vrijwillige inzet' vastgesteld.

De gemeente hecht aan het belang en de maatschappelijke waarde van mantelzorg. Wij waarderen de inzet van de vele mantelzorgers in onze stad. Het geven van mantelzorg aan een naaste is iets dat bij het leven hoort, is iets vanzelfsprekends in onze samenleving en hoeft dan ook niet als zodanig geproblematiseerd te worden. Veel mantelzorgers hebben geen georganiseerde ondersteuning nodig of organiseren die zelf.

Maar nu grote veranderingen in de zorg hun beslag krijgen waarbij het beroep op informele zorg waaronder mantelzorg, mogelijk groter wordt, is het wel zaak beter zicht te krijgen op de mantelzorgers en nauwlettend in de gaten te houden wat de gevolgen van deze veranderingen voor hen zijn, zeker daar waar sprake is van intensieve langdurige mantelzorg. We versterken daarom met inzet van extra middelen de ondersteuning van mantelzorgers, vergroten het bereik en staan open voor vernieuwing en initiatieven in het aanbod.

In de beide Uitvoeringsplannen 'Meedoen naar vermogen' die door uw Raad in 2013 en 2014 zijn vastgesteld, is al aangegeven hoe we mantelzorgers nog beter willen toerusten op hun taak, in aansluiting op de behoeften van mantelzorgers zelf. Het reguliere budget dat daarvoor beschikbaar is, bedraagt nu zo'n 9 ton per jaar. Hieruit worden de activiteiten gefinancierd van het Steunpunt Mantelzorg en van (vrijwilligers)organisaties die mantelzorgers ondersteunen. Met ingang van 2015 is dit budget structureel verhoogd met € 350.000.

Vanuit het Steunpunt Mantelzorg (onderdeel van U-centraal) en andere professionele en vrijwilligersorganisaties is de afgelopen jaren een ondersteuningsaanbod ontwikkeld zowel individueel gericht (informatie en advies, psychosociale ondersteuning) als collectief (onder andere door zelfhulpgroepen, lotgenotencontacten, voorlichting). De rol van zelfhulpgroepen/ lotgenotencontacten (met aandacht voor culturele diversiteit) is per 2015 verder versterkt, zoveel mogelijk op wijkniveau.

Daarnaast richt het Steunpunt Mantelzorg zich de laatste jaren steeds meer als lokaal expertisecentrum op professionals die met mantelzorgers te maken hebben. Oog hebben voor de mantelzorger en zijn/haar behoeften aan ondersteuning en erkenning, vraagt kennis en vaardigheden van professionele hulpverleners. Daartoe behoort ook het onderkennen van signalen van overbelasting.

Naar schatting verlenen zo'n 25.000 mensen in Utrecht intensieve mantelzorg. Met het al bestaande aanbod wordt een deel van de mantelzorgers bereikt, maar lang niet iedereen die baat kan hebben bij professionele en vrijwillige ondersteuning. We zetten de komende tijd dan ook in op versterking van de ondersteuning van mantelzorgers via de buurtteamorganisaties en uitbreiding van de mogelijkheden van vervangende zorg (vaak respijtzorg genoemd).

De rol van buurtteams ten aanzien van mantelzorgers

Zorg dichtbij organiseren zoals we dat als gemeente Utrecht vorm geven in de buurtteams, geldt ook voor mantelzorgers. In gesprekken met hulpvragers/cliënten zal dan ook altijd nagegaan worden of er mantelzorgers betrokken zijn. De insteek daarbij is tweeledig: bezien in welk deel van de hulpvraag mantelzorg voorziet of kan voorzien en wat mantelzorgers nodig hebben. Dat laatste kan bijvoorbeeld de inzet van vrijwilligers zijn om de mantelzorger te ontlasten. We verwachten dat door de inzet van de buurtteams we meer zicht krijgen op mantelzorgers om adequate ondersteuning te kunnen regelen. De buurtgericht benadering biedt daarvoor volop kansen. Buurtteammedewerkers worden op dit punt het komend jaar ook verder geschoold.

Versterking en uitbreiding van het ondersteuningsaanbod

Er is vanaf 2015 extra budget (ongeveer € 350.000) beschikbaar om mantelzorgers te ondersteunen. Leidend daarbij is de vraag naar behoeften van mantelzorgers. De diversiteit in behoefte is echter heel groot. Het is iets anders om mantelzorger te zijn van een kind met een beperking dan om als oudere de zorg te hebben voor een chronisch zieke partner.

In aanloop naar de nieuwe WMO zijn in samenwerking met de stedelijke werkgroep mantelzorg waarin (zorg)instellingen vertegenwoordigd zijn, een aantal panelgesprekken gevoerd met mantelzorgers om de behoefte nader te verkennen. Ongeacht de situatie van de individuele mantelzorger bleek daaruit dat vervangende zorg (ook wel respijtzorg genoemd) van groot belang is en dat daar nog veel 'winst' behaald kan worden. Bijvoorbeeld door meer inzet van vrijwilligers om een dagdeel de zorg over te nemen en door het sociaal netwerk van mantelzorgers te vergroten zodat zorg beter gedeeld kan worden. Vooruitlopend hierop is in 2014 begonnen met een pilot rond de inzet van vrijwilligers tijdens

de nacht bij ouderen met dementie. Stichting Handjehelpen heeft daartoe het initiatief genomen en de gemeente ondersteunt dat.

De gemeente wil initiatieven de komende jaren verder de ruimte geven. Daarbij gaat het ook om kleinschalige initiatieven 'van onderaf'. Juist daar zien we mogelijkheden om het sociaal netwerk rond mantelzorgers te versterken waardoor mantelzorgers de zorg meer kunnen delen met anderen. De initiatieven vanuit buurthuizen in zelfbeheer rond dagondersteuning voor ouderen zijn daartoe een waardevolle bijdrage. Eén van de functies van deze dagondersteuning is het verlichten van de taak van eventuele mantelzorgers.

Samengevat willen we de extra middelen met name inzetten voor vervangende zorg en kleinschalige initiatieven. Met mantelzorgers, organisaties in zorg en welzijn en initiatiefnemers overleggen we de komende periode over de exacte invulling.

Tenslotte is nog van belang op te merken dat als onderdeel van de aanvullende zorg geregeld is dat ter ontlasting van mantelzorgers logeeropvang in een professionele instelling mogelijk is, als allerlei andere vormen van vervangende zorg niet toereikend zijn. Voor dit zogenaamde kortdurend verblijf is op jaarbasis €300.000 beschikbaar.

De waardering van mantelzorgers door de gemeente

Tot en met 2014 werd door het Rijk het zogenaamde mantelzorgcompliment verstrekt aan mantelzorgers, als er sprake was van een extramurale indicatie vanuit de AWBZ. Dit is met ingang van 2015 afgeschaft. In de WMO is nu vastgelegd dat gemeenten in het vervolg verantwoordelijk zijn voor een blijk van waardering voor mantelzorgers. Daarbij bestaat grote beleidsvrijheid voor de gemeente. De waardering kan in de vorm van financiële tegemoetkoming, maar kan ook in natura. In de WMO-verordening is vastgelegd dat het College in overleg met het Stedelijk Steunpunt Mantelzorg hieraan invulling geeft.

De grens tussen het bieden en versterken van ondersteuning aan mantelzorgers en waardering is niet scherp. Het gaat erom dat we vanuit de gemeente de belangrijke rol van mantelzorgers in ons zorgstelsel erkennen en op waarde schatten. We vullen deze 'waardering' daarom als volgt in:

- We vergroten de mogelijkheden voor vervangende zorg. Daarbij geven we aparte aandacht aan mantelzorgers van mensen met dementie.
- De activiteiten die we rond de jaarlijkse Dag van de Mantelzorg in november organiseren worden aanzienlijk uitgebreid en niet alleen geconcentreerd op één dag in het jaar. Tot op heden organiseert het Steunpunt Mantelzorg een bijeenkomst (lunch en ontspanningsprogramma) voor mantelzorgers. Het Steunpunt Mantelzorg krijgt de opdracht om dit verder uit te breiden, bijvoorbeeld op wijkniveau, en samen met andere zorginstellingen en hulpverleners die veel met mantelzorgers te maken hebben, hieraan invulling te geven. Instellingen kunnen op deze wijze mede namens de gemeente mantelzorgers voor hun inzet waarderen.
- Tenslotte is er een vorm van individuele financiële tegemoetkoming. Mantelzorgers van een inwoner van Utrecht die zelf ook in Utrecht woonachtig zijn, en die ontlast willen worden bij het schoonhouden van hun eigen huis, kunnen in aanmerking komen om private ondersteuning in te kopen tegen een gereduceerd tarief. De gemeente stelt de aanbieder van huishoudelijke hulp met wie de gemeente contractafspraken heeft gemaakt, in 2015 een toeslag van € 12,50 per uur daarvoor ter beschikking. Ook op deze wijze willen wij blijk geven van onze waardering voor de inzet van mantelzorgers.

We kiezen met deze invulling dus niet voor een algemene individuele financiële tegemoetkoming die vergelijkbaar is met het van Rijksweg verstrekte mantelzorgcompliment van €200. In 2014 ontvingen zo'n 6000 inwoners van Utrecht dit compliment. De middelen die ons ter beschikking staan, zijn ten ene male ontoereikend om dit te handhaven. Bovendien leidt de uitvoering van een dergelijke regeling tot extra kosten.

Monitoring

We willen zo goed mogelijk zicht houden op hoe het met mantelzorgers in Utrecht gaat. Twee aspecten zijn daarbij van belang:

- De mate van overbelasting. Door middel van de gezondheidspeiling die Volksgezondheid elke twee jaar uitvoert krijgen we een beeld van het aantal mantelzorgers in de stad en het percentage daarvan dat zich overbelast voelt. Dit blijven we actief volgen.
- De mate van tevredenheid met het stedelijke ondersteuningsaanbod. Door middel van panelgesprekken met mantelzorgers en in overleg met de landelijke organisatie van mantelzorgers, Mezzo, willen we hier zicht op houden om tot eventuele bijstelling van het beleid te kunnen overgaan.

Tenslotte: het is voor de gemeente lastig om op individueel niveau de mantelzorgers in onze gemeente te kennen en te weten hoe het met hen gaat. Om te beginnen komt een aanzienlijk deel van de mantelzorgers niet automatisch in contact met de gemeente, bijvoorbeeld als het gaat om puur medische (chronische) problematiek bij degene aan wie zorg wordt verleend. Huisarts en wijkverpleegkundige zijn hier het beste in staat om mantelzorgproblematiek te signaleren en dit eventueel onder aandacht van buurtteams te brengen. Over de samenwerking tussen de medische basiszorg en de sociale basiszorg vanuit de buurtteams worden verdere afspraken gemaakt.

Bij cliënten die op grond van de WMO een hulpvraag hebben, is het voor de gemeente veel gemakkelijker om direct in contact te treden met mantelzorgers door het fijnmazig net van de buurtteams.

Daarnaast verwachten we dat met de mogelijke groei van het aantal (bewoners)initiatieven op het gebied van informele zorg, de mantelzorgers scherper in beeld komen.

Voor de uitvoering van het beleid, algemene informatie en advies over mantelzorg en ondersteuning en communicatie naar mantelzorgers blijft het Stedelijk Steunpunt Mantelzorg een spilfunctie vervullen.

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben en de vragen van uw Raad te hebben beantwoord.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,